

**Azadlığı istəmirəm zərrə-zərrə, qram-qram,
Qolumdakı zəncirləri qıram gerək, qıram, qıram!**

Bir insanın içindəki azadlıq arzusunu, bütöv olmaq istəyini necə gözəl ifadə edib şair.. Bu misralar qəlbinin hər döyüntüsü azadlıq hayqıran, xalqını əzmkarlığa, yumruq kimi birləşməyə səsləyən Xəlil Rza Ulutürkə məxsusdur. Qolumuzdakı zəncirləri qırmaq isə asan başa gəlmədi bizə. Canımızdan olduq, neçə evin çırağı söndü o gecə, işıqlı sabahımız naminə.

20 Yanvar 1990-cı il... Həm faciəmiz, hüzn günümüz, həm də qürur duyduğumuz bir tarix... Adısından alisinə – hər kəsə güllə atıldı o gün. Ümidimizə tuşlanan silahlar canlar aldı, qanlar tökdü. Amma bizi əyib bildik... Azadlığımızı qanımız bahasına geri aldığımız. Müstəqilliyimiz üçün mütləq şəhidlərimiz olmalı idi. Güllələri, hücumları, zərbələri məhz onların hesabına dəf edə bildik. Qan selinə çevrilən küçələr, güllə yağışı gören gecələr... Kəbub idi o gün... Hələ də bu millətin gözəlindən çəkilməyən bir kəbub. Amma bizə ən böyük həqiqəti – azadlığı bağışlayan o günü xatırlayanda həm üzülür, həm də bir fəxarət hissi keçiririk. Çünki o gün ölümün üstünə gedə bildik, o gün şərə qalib gələ bildik, biz o gün, bir ola bildik !

İndi Qara Yanvar deyə xatırladığımız o günlərdə peşə borcunu yerinə yetirən daxili işlər orqanlarının əməkdaşları – polisler də gülləyə tuş gəldilər. Onların içində hələ körpəsini qucağına ala bilməyən ata, işə yollananda "gələcəyəm" – deyən, lakin cəsədi qayıdan, şam işığında 5 saat əməliyyat olunan, amma həyata dönə bilməyən qəhrəman polislərimiz də olub.

O gecədən qalan "Nişanə"

İlk müsahibim şəhid Telman Bağırovun həyat yoldaşı Tərənə xanımdır. "Telman Bağırov 1960-cı ildə anadan olmuşdu. Ailə qurduğumuz yeddi ay idi. Telman işi ilə əlaqədar Bakıda yaşamaq istəyirdi. Mən isə həmin vaxt Lənkeranda qalırdım. DİN-də iki ildən yuxarı işləyirdi."

Tərənə xanım deyir ki, Telmanı axırıncı dəfə yanvarın 18-də görüb. "Heç vaxt ağılıma gəlməzdi ki, belə bir şey olar. Ölüm xəbərini mənə demədilər, sadəcə, yaralı olduğunu söylədilər. Çünki mən ana olmağa hazırlaşmışdım. Bu səbəbdən həqiqəti mənə gizləyirdilər. Mən hadisə yerinə gələndə o, artıq keçinmişdi. Bilirəm ki, noyabr ayında Şuşanın Malıbəyli kəndinə döyüşə getdi. Dekabrın 30-da gəldi, yanvarda da bu hadisə baş verdi..."

Telman ilk körpəsinin üzünü görmədən şəhid oldu. Fevralın 11-də qızımız dünyaya gəldi. Telmanın ölümü məni elə sarsıtmışdı ki, övladımız vaxtından erkən dünyaya göz açdı."

Tərənə xanım bildirdi ki, Telmandan nişanə qalan Nişanəsi yenicə ana olub. Kaş Telman yaşayaydı, gözünün nuru övladının ana olmasını görəydi, yeni doğulmuş nəvəsini qucağına alıb

xananın qapısını açdı orada olan bütün ölümlərin üzərinə "kislata" tökmüşdü ki, üzleri tanınmasın. Atam onda sevinmişdi ki, nə yaxşı Telmanı meyitxanaya aparmağa qoymadım.

Həmin gecə güllə onun ürəyinin üstündə gəzdirdiyi partiya biletini deşmişdi. Hələ də onu Telmandan yadıqar kimi saxlamışım. Telmanın qanı onun üzərində qalıb.

Bircə onu dedi: Anama deyərsiz... Sözlərinin ardını gətirə bilmədi.

Övladının adında yaşayan şəhid

Həyat yoldaşı Marina Boqdanova hadisəni belə xatırlayır: "20 Yanvar hadisəsindən 29 il keçməsinə baxmayaraq, sanki dünən baş verib. Yanvarın 19-da Valeri işə çağırılıb. Hadisə baş

Həm peşə, həm də Vətən borcu...

baba hissini yasayaydı.

Bacısı Hörmət xanım o məşum gecəni belə xatırlayır: "Mənim üçün Telman haqqında-uşaqlığından, gəncliyindən danışmaq çox çətindir. Çünki onun ölümünə hələ də inana bilmirəm. 29 yaşında şəhid oldu. Bir şeyi qeyd edirəm ki, hamı o dünyanın yolçusudur. Bir var ölüm- ölüm kimi, bir də var ölüm- zülüm kimi. Bunların ölümləri zülüm kimi oldu.

Yanvarın 19-da gecə növbəsində idi. Anam və mən gecəni evin pilləkənlərində keçirdik. İçərişəhərdə yaşayırdıq. Atəş səsləri eşidilirdi. Küçəyə çıxmaq mümkün deyildi. Səmədə güllələr işıq saçdı. Səhərə yaxın ayaq səslərindən Telmanın gəldiyini duyduq. Pilləkənləri nəfəsi kəsilmiş halda qalxdı. Bizi qucaqladı. Soruşurdu ki, niyə bayırda dayanmışınız? Deyirdi, ana, bacı, bilirsiniz, nə oldu? İnsanları qırıdılar. Küçələr qanla örtülüb. Qaçıb sizdən xəbər tutmaq üçün gəldim. O zaman bütün rabitə əlaqələri yaxşı işləmirdi, televiziya bloku partladılmışdı. Ancaq "Azadlıq" Radiosuna qulaq asıb məlumat oradan əldə edirdik. Anam nə qədər onu saxlamağa çalışsa da, qulaq asmadı, getdi. Amma bir az rahatlaşdı ki, gedib qayıdacaq. Oturub radiya qulaq asanda birdən telefon zəngi gəldi. Atam dəstəyi qaldırdı. Rəngi qaralmışdı. Telefondakı şəxş Telmanı təsvir edirdi. Həmin an hamımız gözmüzdə atama dikmişdik. Telmanın çiyindən yaralandığını, Semaşko xəstəxanasına gedəcəyini bildirdi. Əslində isə, anam xəstə olduğundan, atam həqiqəti ondan gizlətməmişdi. Anam işe təkidlə getmək istədiyini bildirdi. Atam və anam piyada, kəsə yollarla xəstəxanaya gəldilər.

Anam danışır ki, səhər saat beş olardı, maşınlar xəstəxananın həyətinə toplaşmışdı. Öz-özümə deyirdim ki, hərbiçilər bura da gəliblər. Xəstəxananın həyətinə BTR-lər, tanklar vardı. Gecə yarısı yarıllara kömək əlini uzadan tibb bacısını da elə xəstəxanada vurmışdular. Əlindəki balonla dolu olan spirti alıb əlinə atəş açmışdılar. Bir də həmin gecə azğınlaşmış əsgərlər gecə meyit-

Yenə qayıdıram o gecəyə. Əsgərlər arxadan atəş açıb Telmanı yaralamışdılar. Onun ölümü sevgi ilə daşdığı polis formasında oldu. Bir güllə vurmuşdular o da ürəyindən dəymişdi. Onlar Telmanı öldürüb, meyitini yox etmək istəyirdilər. Telmana elə bil, həmin an xüsusi bir güc

verən günü səhər tezdən evə gələrək bizə baş çəkdi. Sonra dedi ki, yoldaşları ilə tapşırıq dalınca gedir. Onun itkisi ailəmiz üçün ağırdır. Həvəsle uşağımızın dünyaya gəlməsini gözləyirdik. Təəssüf ki, qızımızı görmək ona nəsis olmadı. İlk körpəsinin üzünü görməmiş 31 yaşında həyatla vidalaşdı.

verilmişdi. Onların niyyətlərini başa düşərək gizlənmək üçün yer axtarırdı. O yaralı olmağına baxmayaraq yuxarıya doğru qaçıb indiki Azadlıq prospekti ilə Salatin Əsgərova küçəsinin kəsişməsində olan evlərin həyətinə girib. Sakinlər əvvəl onun sovet əsgəri olduğunu düşünürdülər, lakin Telman söyləyib ki, azərbaycanlıyam, kömək edin. Həmin an ona kömək edən Böyükağa və Səmədə söyləyib ki, evə xəbər edin ki məni yaralayın. Onlar bildirirlər xəstəxanaya aparanda o sağ idi.

Onlar bunu da danışdırlar ki, sovet əsgərləri həyətdə onu gəzəndə bir-birlərinə deyirdilər ki, o, polis formasında idi. Tapıb onu mütləq öldürüb yox etmək lazımdır. Başa düşdük ki, söhbət Telmandan gedir. Onların getməsinə gözlədik, sonra biz onu gizlicə xəstəxanaya apardıq. Bəlkə, çox can itirdi, bəlkə tez aparsaydıq sağ qalardı – deyə bildirirdilər.

Marina xanım söyləyir ki, Valeriya olan sevgisindən qızın adını Valeriya qoyub. Tale elə gətirdi ki, yeganə övladı atasının doğduğu ayda dünyaya gəldi. İndi isə o, anadır.

Həmin gün yaşananları Valeriya Zakiroviç Boqdanovun anası Valentina xanım belə xatırlayır: "Gecə iş yoldaşları kapitan Oqtay Ağanəzər və leytenant Ağanəzər İsrayılov onunla bir yerdə olmuşdular. Tbilisi prospekti ilə İnqilab küçəsinin kəsişməsində onların olduğu avtomobil atəşə tutulur, Ağanəzərin başı çiyinlərinə düşür. Bircə onu deyə bilib ki, Oqtay, Ağanəzəri öldürdülər. Bu an güllə Valerinin də səsini kəsir, Valeri də vurulur. Səhər saatlarında həmin avtomobilə olanları xəstəxanaya gətirirlər. Valeri Boqdanov burada 342-ci yaralı kimi qeydə alınır və əməliyyat olunur. Lakin, bütün cəhdlərə baxmayaraq, oğlunun həyatını xilas edə bilmirlər, 4 saatdan sonra vəfat edir. Şəhidlər

1967-ci il avqustun 19-da Bakıda anadan olub. 1984-cü ildə Nəsimi rayonundakı 42 sayılı orta məktəbi bitirib. Həmin məktəb bu gün onun adına daşır. İndiki Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetinə daxil olub. Üç il oxuyandan sonra axşam növbəsinə keçib, millis orqanlarında işə düzəlib, oxuya-oxuya işləyib. Ailəmizin ən kiçik uşağı idi. İlqar Bakının indiki Yasamal Rayon Daxili İşlər İdarəsində idi. Həmin gecə növbədə idi. Biz ailədə, demək olar ki, hamımız güc strukturlarında çalışırıdıq. Atam Yusif Əbülfəhənov keçmişdə Naxçıvanın daxili işlər naziri olub. Atamın bu sahədə işləməsi İlqarı da bu yolla getməyə ilhamlandırdı. Mən də hadisələr vaxtı Naxçıvanda işləyirdim. 6 ay olardı, onu görmürdüm. Nişanlı idi. Həvəsle toyuna hazırlaşırıdım. Bir xüsusiyyəti vardı ki, qarşısına qoyduğu məqsədə nail olmağa çalışırdı. Əsas məqsədi DİN-də atamın yolunu uğurla davam

Xəstəxanaya aparıblar. Əvvəlcə şam işığında, sonra isə qəzet yandırmaqla həkimlər 5 saatlıq əməliyyat aparıblar, lakin faydası olmayıb. Həkimlərin bütün söylərinə baxmayaraq İlqar Əbülfəhənov yanvarın 22-də səhər saat 11-də əbədiyyətə qovuşub. Məzarı Şəhidlər xiyabanındadır.

Arxadan açılan atəş

Şəhid Ağanəzər İsrayılovun qardaşı Abuzər müəllim bizimlə bunları bölüşdü. "Ağanəzər İsrayılov 1960-cı il iyulun 1-də Şamaxı şəhərində anadan olub. Leytenant idi. Ölümündən bir gün əvvəl telefonla danışmışdıq. Söylədi ki, rayona gələcək. Yanvarın 19-da gəlməli idi. Həmin gün gözümlə yolda qaldı, Ağanəzər gəlmədi. Çox nigaran idim. 20 yanvarda onun özünün əvəzinə qara xəbəri gəldi. Yoldaşları ilə gəndə Salyan kazarmasının yanında

xiyabında adının lövhədə yazılmasına baxmayaraq, məzarı Gəncədədir.

Toyu çalınmayan ilqar

Qardaşı Yavər müəllim bunları söylədi: " İlqar Əbülfəhənov

etdirmək idi. Lakin tale elə gətirdi ki, arzuları yarıda qırıldı".

Yavər müəllim söyləyir ki, Qanlı Yanvar gecəsində təxminən gecə saat 12 radələrində İlqar "Naxçıvan" mehmanxanasının yanında maşınından düşərək avtomatdan atəşə tutulub.

güllələnib. Üç nəfər — kapitan Oqtay Mirzəyev, leytenant Valeri Boqdanov və leytenant Ağanəzər İsrayılov həmin gecə xidməti işdə idilər. Lakin sovet əsgərləri onların maşınına atəşə tutur. Güllə birinci Ağanəzərə dəyir və boyun nahiyəsindən dəyən güllədən yerində keçirir. Sonra onunla bir yerdə olan yoldaşları Valeri və Oqtay da yaralanır. Valeri, bütün söylərə baxmayaraq, xəstəxanada vəfat edir.

Qardaşım bir ilə yaxın idi ki, polis orqanlarında işləyirdi. Bir il idi ki, nişanlanmışdı. Toyuna az qalırdı. Məhraban və dostcanlı idi. Mərhum Şamaxıda dəfn edilib.

Gecənin şahidi

Hadisənin canlı şahidi Oqtay Mirzəyev üçün o faciəli günləri xatırlamaq çox çətin idi. 29 il əvvəl yaşadığı hadisənin ağrıların bu gün də hiss edir, həyacanlanırdı. Ölümə üzlənməsi, özünün yaralanması və dostlarını itirməsi... Bu dəhşətli hadisələr gözələrinin önündən getmir. Sanki o günlərə yenidən qayıdırdı: "O günü xatırlamaq məni çox incidir. Çünki orada dostlarımı itirdim. Ağılıma belə gəlməzdi ki, sovet imperiyası bizə bunu edə. Qəfilən maşınımıza hücum edildi. İki yoldaşımı vurdular. Bu hadisə olmasaydı, əvvəl sovet əsgərləri bizim maşınımızı yoxlamışdılar. Biz də öz vəsiqələrimizi göstərmişdik, lakin azğın sovet əsgərləri hücum çəkdi. Sonra bizi buraxdılar və az sonra həmin hadisə baş verdi. Həmin günü həyatını itirən bütün şəhidlərlə Allahdan rəhmət diləyirəm.

O gecə amansız güllələrə tuş gəldilər, amma ölümün gözüne dik baxa bildilər. Cəsərləri ilə zülümün bağrını yaraq əbədiyyətə-şəhidlik zirvəsinə ucaldı. Bu uralda dayananlar arasında – polislərimiz də var. Həm peşə, həm də Vətən borclarını yerinə yetirmiş qorxmaz və qəhrəman polislərimiz...

Ülviyyə VAHİDQIZI, "Xalq qəzeti"